

POLITIKEN.DK 19. maj 2007 kl. 00:09

Jarlens kranke skæbne

James Hepburn, den tapre fjerde jarl af Bothwell, døde i dansk fangenskab og er mest kendt som lig.

Af **Helle Hellmann**

Man føler sig hensat til nutidige beretninger om Afghanistan, hvor klanerne bekæmper hinanden med død og ødelæggelse som resultat.

De svigter, sælger og angiver hinanden til fjenden, og indimellem går det løs i blodige fejder eller mindre, men lige så blodige træfninger. I Mogens Højlands beretning om jarlen af Bothwell er vi imidlertid i Skotland i 1500-tallet, og man må sige, at der er sket forbedringer for befolkningen siden da!

Det er der jo i det hele taget i vor del af verden, og når man læser sådan en beretning fra ikke så fjerne dage, står det endnu en gang klart, at civilisation er en lykke. Klanfejder og religionskrige vil vi meget gerne være fri for, og vi gør klogt i at være bevidst om, at de ligger og lurur uhyggeligt tæt på, af og til lige under huden på os selv eller vores nabo.

Det er denne historiske bevidsthed, man kan bruge bøger som 'Jarlen af Bothwell - Danmarks berømteste fange?' til at få op til overfladen, mens man samtidig får noget mere at vide om James Hepburn, fjerde jarl af Bothwell, siden hertug af Orkney- og Shetlandsøerne og den skotske dronning Maria Stuarts sidste ægtefælle.

Jarlen fik sin egen elendige skæbne i Danmark, hvor han efter 11 års dansk fangenskab, de sidste 5 i skidt og møg, lænket i en ussel celle på Dragsholm Slot, døde og måtte lide den forsmædelse af få sit lig udstillet i krypten i Fårevejle Kirke, indtil ligets tilstand og almindelig anstændighed fik det lagt i en lukket kiste i 1976, trods store lokale turistinteresser.

Det er på grund af liget, at navnet jarlen af Bothwell er så kendt herhjemme. Havde han fået en almindelig begravelse efter sin død i 1578, var han næppe blevet 'Danmarks berømteste fange?'. Men hvis titlen ikke udelukkende er forbeholdt udlændinge, må han da vist være på tredjepladsen efter Leonora Christina og Christian II?

Blæst i land

Mogens Højland er cand.phil. i dansk og var i mange år forstander på VUC i Roskilde, oplyser forlaget. Hans beretning om jarlen er detaljerig, noget skolebogsagtig, grundig og dermed uhyre oplysende, hvis man altså kan lide historie på den lidt tørre måde. Det skorter dog ikke på maleriske detaljer, flere hentet fra datidens skrifter. Således oplyses man om, at en af tidens protestantiske prædikanter blev henrettet for kætteri ved at få krudt under armene og bundet til en pæl på et bål. Hans fornemme fjender så til fra slotsvinduerne, hyggeligt med puder i vindueskarmene. Kardinalen, som var blandt prædikantens banemænd, måtte siden lide den tort at blive snigmyrdet, hans lig saltet, udstillet offentligt og så smidt på møddingen. Det var tider!

En af den katolske James Hepburns gode egenskaber var, at han ikke var religiøs fanatiker. For sin tid var han ret ene om at mene, at enhver var salig i sin tro, og at folk skulle have den i fred. Han var, ifølge sin biograf, også trofast og i modsætning til størstedelen af de skotske adelige ikke til fald for spionpenge fra den engelske arvefjende. Jarlen var en tro kriger og loyal forhandler for den skotsk-franske dronning Marie af Guise, siden for dennes datter Maria Stuart.

Beretningen følger ham, mens han bevæger sig rundt i det højeksplorative politiske landskab i Skotland, England, Frankrig og sågar Danmark. Her dukkede han første gang op i 1560 for at forsøge at overtale Frederik II til at låne ham den danske flåde, den tids prægtigste, til at føre kamp mod englænderne. Danserkongen var i slægt med Marie af Guise, men denne dør, netop som jarlen er på vej ud af Danmark, og hvis flåden er blevet lovet ud, sejler den i alle tilfælde aldrig.

Til gengæld har Bothwell fået sin dansk-norske kæreste, Anna, viceadmiral Christoffer Trundsens datter, med på slæb. Anna er gravid og vistnok lovet ægteskab, mens jarlen er stillet en (urealistisk) høj medgift i udsigt. Hun får en søn i 1561, da de efter svinkeærrinder rundt i Europa når frem til Skotland. Men barnet, William Hepburn, efterlades hos Bothwells mor, Bothwell gifter sig med en anden, og Anna tager til Norge. Der sidder hun desværre for jarlen og er stadig rasende, da han i efteråret 1567 blæser i land med en forreven miniflåde efter at have tabt alt på gulvet i Skotland.

Døden på slagmarken

Hvordan det er gået til, er gådefuld. Ifølge biografien kidnapper den ellers så trofaste og rolige jarl dronning Maria Stuart efter måske/måske ikke at have taget livet af hendes engelske mage, lord Darnley, der ved ægteskabet blev udråbt til medregent (men se, hvordan det gik ham, prins Henrik!). Så voldtager jarlen sin dronning, de gifter sig og forbliver ægtefolk efter flugt og adskillelse, til de henholdsvis bliver henrettet og hentæres. Kidnapningen og voldtægten passer overhovedet ikke ind i det billede, Mogens Højland indtil da har tegnet af Bothwell, heller ikke forklaringen om, at ægteskabet med dronningen ville gøre jarlen mere sikker i sadlen. Det var netop ingen livsforsikring.

Under alle omstændigheder ender Bothwell i Bergen på flugt fra sine fjender, og haps! lægger Anna sag mod ham for brudt ægteskabslofte. Balladen og det faktum, at jarlen er en storpolitisk varm kartoffel for Frederik II, stiller sig i vejen for en frigivelse. Først sidder den fornemme fange ret behageligt spæret inde i Bergen, siden i København og Malmø og til sidst i den skumle dårekiste på Dragsholm. De skotske tronranere, som har skaffet sig af med Maria, forlanger ham udleveret til rettergang i hjemlandet, eller i det mindste halshugning i

Danmark. Men Frederik II lader sig ikke hundse rundt med og lader sin fange gå i glemmebogen og visne bort i Danmark i stedet.

Under alle disse dramaer og ulykker skimter man i biografiens livligere øjeblikke ægte mennesker af kød og blod med alt for blodrige følelser og viljestyrke og livslyst, der får dem til at have levet et helt langt liv, når de er 27 år. Nogle af dem opnår dog at blive et par og fyrrer, såsom jarlen. Døden på slagmarken på højdepunktet af karrieren et tiår før havde nok været mere nådig.

Printet fra politiken.dk torsdag 25. jun 2009

Ophavsretten tilhører Politiken. Informationerne må alene anvendes til egen, ikke-kommerciel brug.

Artiklen kan findes på adressen: <http://politiken.dk/boger/article309885.ece>